

# دەبن ئه‌مريکا به‌فهرمی هه‌لوئستی خوی سه‌بارەت به‌دۆزی کوردستان پيشان بدات

# پرۆژي رۆژه‌لاتا ناڤينا نوي بشيوه‌يه‌ک دينايميکی جي دگره!

## فەهمی سلیفانه‌یی



هاتیه‌دان ئەوژی بتاییه‌تی سعودی و عیراق و ئەیران و سوریه‌ی تورکیا، کو گریدای فان رویدانین دوهی و ئیروو ته‌فگه‌ریزن به‌رفراوانین هه‌ردوو لایه‌نین شه‌رکه‌رو شه‌رخواز (سنه‌و شیعە) ، بتاییه‌تی کۆمبينا وان ل عه‌مانی بناریکاریا شاه‌ی ئوردنی و سه‌رۆکاتیا سه‌رۆکی ئەمريکا (بۆش) دگه‌ل هه‌ردوو تائيف‌ا، دق‌ی واری ده‌ زۆر پسيار هه‌نه‌ هه‌ر به‌رسف بشيوه‌يه‌ک دينايميکی لسه‌ر تینه‌دان! ئەوژی بۆ چ کۆمبون ل عه‌مانی بو نه‌ک ل عیراقی یان چه‌ک دی؟ بۆ چ شاه‌ی ئوردنی به‌ری کۆمبونا وان دگه‌ل بۆش و شیعان ده‌ بۆ جاره‌يه‌کی دگه‌ل شیخ زاری روینشت و پاشی بۆش و شیع‌ا، لگژدینا من به‌رسف ئەوه‌ کو بیژم، ئەفقه‌ هه‌می پیلانن ژتالین سه‌رۆکاتیا ئەمريکا فقه‌ دژی هه‌ردوو لایه‌نین سننی و شیعی، کو دداویی ده‌ شه‌ره‌کی بی سنوور دناف به‌راوانده‌ په‌یدا بکه‌ن و به‌لگه‌ لسه‌ر قی چه‌ندئ لیدوانین (نواف عبید) مسته‌شارئ حکومه‌تا سعودی یی کاروبارین ئاسایشی و ئەندامی جیگرئ مه‌رکه‌زئ خوه‌ندنا ناف

نه‌ته‌وی یی ستراتیج ل واشنتۆن، ده‌ما گۆتی ئەگه‌ر هاتو بله‌ زو ده‌مه‌ه‌کی کورت ده‌ ئەمريکا له‌شه‌رکیشی ژ عیراقی کر، ئەم ئاماده‌نه‌ له‌شه‌که‌ری سعودی یی بنیترین جه‌ئ وان داکو پشتا سنا بگرین دژی هه‌لوئستی ئەیرانی به‌رامبه‌ری وان کو شیعه‌ جه‌ئ مه‌ترسی یا سننانه، دق‌ی واریدا دوو قوتابخانه‌ دبنه‌ ئاوپنه‌يه‌ک به‌رامبه‌ری خوه‌نده‌فانین رویدانا، دژۆه‌لاتا ناڤین ده‌، یه‌ک ژئ ئەوه‌ کو بیژین ئەگه‌ر هاتو له‌شه‌رکیشی یا ئەمريکایا به‌زبیت و عیراقی دق‌ی کاودانی نازک ده‌ به‌پلیت، دئ بۆشانی ده‌ته‌ میلیشیاين سننوا شیعا بۆ داگرتنی و به‌رفه‌هکرنا شه‌ری نافخوین عیراقی، به‌لکی بۆشی ژئ له‌سه‌ر قی بابیه‌تی رۆنکران داو نه‌رازئ بول سه‌ر وی هه‌لوئستی کو به‌یته‌ وه‌رگرتن، به‌لئ ئەز باوهرم ته‌نه‌با لیدوانین راگه‌هاندنی بویه، وه‌کو ته‌موپه‌ه‌ک ژبۆی سه‌رکه‌تتا پیلانین وی، داکو پارچه‌کرنا عیراقی ب لاوزکرنا ئەیران و سعودی فه‌گریده‌ت- یا دووی گریدای بۆچونه‌کا میکافیلیه‌، وه‌کو ده‌رفه‌ته‌ه‌کی به‌ جیهانا بسولمانان لاوزکه‌ته‌، هه‌ر به‌رامبه‌ری یه‌ک، وه‌کو سننه‌و شیعه‌، عیراقی بکه‌ته‌ ئەنیا شه‌ری وان که‌ سننه‌ بسه‌رکیشی یا سعودی و شیعه‌ بسه‌رکیشی یا ئەیرانی، ژ ئالیه‌کی فقه‌ پترۆل و دۆلاری سعودی بیخته‌ دواړئ شه‌ری ده‌، بنگه‌ه‌ی وی یی ئابووری لاوزکه‌ت و ژتالین ديفه‌ ئەتۆمی ئەیرانی پاش بیخت و ناکۆکی دناقبه‌راوان په‌یداکه‌ت و وان مژویله‌ک‌ت داکو کارئ وانی ئەتۆمی راوه‌ستت، دیسان شه‌ری ئەیرانی ژ

راپۆرته‌که‌ی بیکه‌ر- هاملتن کاریگه‌ری نه‌رینی له‌سه‌ر ده‌رونی کوردستانیان داناه‌، ده‌بن له‌ریگه‌ی گوشاری کوردستانیانوه‌ به‌تووندی ره‌تیکرپه‌وه‌ پاشه‌کشه‌ی پیکری. ئیمه‌ وه‌ک به‌ره‌ی گۆران نه‌ک هه‌ر پشتیوانی له‌و رینیوانانه‌ ده‌که‌ین که‌ژ به‌سیاسه‌ستی ئەمريکا له‌نیوه‌خۆی کوردستان و ولاتانی ئەوروپادا به‌ریوه‌ده‌چن، به‌لکو خوازیارین که‌ کوردستانیان به‌هه‌رشبوه‌يه‌ک بۆیان ده‌که‌ری ده‌نگی نارەزایی خۆیان پيشان بدن و سیاسه‌ستی به‌رژوه‌ه‌ندخوازانه‌ی ئەمريکا ریسوا بکه‌ن. ئیمزا کۆکردنه‌وه‌ به‌ته‌نیا له‌توانای دانه‌پاشه‌که‌شه‌ به‌ئمه‌ريکا بکات، ده‌که‌ری رێگه‌و شیوازی دیکه‌ی کرده‌یی هه‌لبگیرپه‌ته‌وه‌، ئیمه‌راشکاوانه‌ رامانده‌یاندوووه‌ دووپاتی‌شی ده‌که‌ینه‌وه‌ که‌ ئەمريکا ولاتیکی به‌رژوه‌ه‌ندخوازه‌و ته‌واوی به‌رنامه‌و سیاسه‌ته‌کانی خۆی بۆ گه‌وره‌کردنه‌وه‌و زۆرکردنی به‌رژوه‌ه‌ندنه‌کانی ده‌کار ده‌پیتی، هه‌رچه‌نده‌ له‌شکرکیشی ئەمريکا بۆ عیراق و رووخاندنی رژیمی سه‌دام له‌به‌رژوه‌ه‌ندی گه‌لی عیراق و گه‌لی کوردستان ته‌واوو، که‌چی ئامانج له‌و له‌شکرکیشیه‌ رزگارکردنی گه‌لانی ژیرده‌ستی به‌عس نه‌بوو، نه‌شتوانرا وه‌ک هه‌یه‌ به‌ بۆ به‌رژوه‌ه‌ندی گه‌لی کوردستان ده‌کاربکری، هه‌یچ کات ئەمريکا دۆستی گه‌لانی زۆرلێکراو و داگیرکراو نه‌بووه‌و نابێ. ئامانج له‌و شه‌ره‌ خۆپاراستن له‌شه‌ری تیرۆرو هاوکارانی ریکخراوی ئەلقاعیده‌بوو. ئەمريکا ده‌زانئ که‌ کیشیه‌ی فه‌له‌ستین و کیشیه‌ی کوردستان دوو کیشیه‌ی به‌رچاوی رۆژه‌لاتی ناوه‌راستن، ده‌بن یه‌کلای بکریته‌وه‌، به‌بی چاره‌سه‌رکردنی ئەو دوو کیشیه‌ی، رۆژه‌لاتی ناوه‌راست ئاشتی و ئارامی به‌خۆیه‌و نابین. ئەمريکا و هه‌ندئ ولاتی دیکه‌ راشکاوانه‌ جه‌خت له‌سه‌ر چاره‌سه‌رکردنی کیشیه‌ی فه‌له‌ستین ده‌که‌نه‌وه‌، به‌لام له‌به‌رانبه‌ر کیشیه‌ی کوردستان چاوا داده‌خه‌ن، به‌مه‌ش

هه‌وله‌کانیان ده‌که‌ویته‌ژیر پرسیاوه‌وه‌، ئیمه‌له‌ئه‌مريکا ده‌خوازین هه‌ر چۆن هه‌لوئستی ئاشکرا له‌به‌رانبه‌ر کیشیه‌ی فه‌له‌ستین پيشان ده‌دات، به‌و شنبوه‌يه‌ش ره‌فتار له‌گه‌ل کیشیه‌ی کوردستاندا بکات و به‌فهرمی رامانی خۆی دیار بکات. گفتوگۆی ته‌له‌فۆنی جۆرج بوش له‌گه‌ل سه‌رۆکی هه‌ریم و سه‌رکرده‌کانی دیکه‌ ته‌نیا بۆ دلنه‌واپی کردنه‌ و ناکه‌ویته‌ خانه‌ی هه‌لوئستی فه‌رمیه‌وه‌، ئەو په‌یمانیه‌ی له‌ریگه‌ی ته‌له‌فۆنه‌وه‌ ده‌گن تۆزقالبک له‌نیگه‌رانبه‌کانمان به‌رانبه‌ر به‌سیاسه‌ستی ئەمريکا سه‌باره‌ت به‌کیشیه‌ی کوردستان که‌م ناکه‌ته‌وه‌. به‌ره‌ی گۆران، لیکدانه‌وه‌ی قه‌وانی سوای وه‌ک ئەوه‌ی سه‌رۆک بوش به‌لینسی داوه‌پشتیوانی له‌گه‌لی کوردستان بکات، به‌خاپاندن داده‌نی و پنیوايه‌ له‌و رێگه‌يه‌وه‌ ده‌خوازری که‌گوشاره‌کان ده‌کار نه‌کرین و نارەزایی پيشان نه‌درین. له‌و پنیوه‌نده‌دا جاریکی دیکه‌ش داوا له‌کوردستانیان ده‌کینه‌وه‌ که‌ له‌سه‌ر کات و شوینیکدا بۆیان ده‌لووی ده‌نگی نارەزایی خۆیان به‌رزبکه‌نه‌وه‌و کارئ بکه‌ن که‌واشتنتۆن راسته‌وخۆ گوینی له‌نارەزایی جه‌ماوه‌ری کوردستان بی.

یه‌کریزی و هاوه‌لوئستی نیوان کوردستانیان راپۆرته‌که‌ی بیکه‌ر- هاملتن له‌کار ده‌خات و ئەمريکا ناچار ده‌کات که‌له‌به‌رانبه‌ر کیشیه‌ی کوردستان چاوا به‌سیاسه‌ستی خۆی بخشینیته‌وه‌، یا هه‌موومان به‌یه‌که‌وه‌ راپۆرتی بیکه‌ر- هاملتن و سیاسه‌تی به‌رژوه‌ه‌ندخوازانه‌ی ئەمريکا له‌قاو ده‌ین.

به‌لی بۆ گۆران ..  
به‌لی بۆ ناشتی..

**ده‌سته‌ی کارگێری به‌ره‌ی گۆران**  
٢٠٠٦-١٢-١٦

# یادی جارنامه‌ی مافی مروّف بۆ بیکه‌ر هاملتون پيشکه‌شه‌

## مامۆستا/ بیستون جه‌لیل

پيشکه‌وتوو دابمه‌زری. مافی چاره‌ی خۆنوسین که‌ له‌ته‌وه‌يه‌کگرتوه‌کان به‌بندی فه‌رمی جیگیرکراوه‌و له‌ سالی ١٩٦٠ دووباره‌ کۆمه‌له‌ی گشتی نه‌ته‌وه‌يه‌کگرتوه‌کان جه‌ختی له‌سه‌ر کردۆته‌وه‌، به‌م شنبوه‌يه‌ی باسی ده‌کات: هه‌موو گه‌لیک مافی چاره‌ی خۆنوسینی هه‌یه‌، بۆیه‌ ئازادن له‌ دیاریکردنی ناوه‌ندی سیاسی خۆیان و په‌رده‌دان به‌ ژبانی ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی و فه‌ره‌ه‌نگیان.. به‌داخوه‌ تا ئیستاش زۆربه‌ی ئەو به‌ندو برگه‌ به‌ پیزو به‌نرخانه‌ی که‌ دارپێژراون بۆ چه‌سپاندنی مافه‌کانی مرۆف، چ مافی ئەته‌وه‌و گه‌له‌کان بیت یان مافی تاکه‌ه‌کان، هه‌ر به‌ نووسراوی له‌ دوو توئی تۆمارگه‌کاندا هه‌لگیراون و کاریان پیناکری، نه‌ک هه‌ر ئەوه‌ به‌لکو یه‌کیکی وه‌کو (جیمس بیکه‌ر) ی سیاسه‌تمه‌دارو بیرکه‌ره‌وه‌ی ئەمريکا ریز له‌ رابردووی ولاته‌که‌ی خۆی و ئەوانه‌ی بنه‌مای جارنامه‌ی مافه‌کانی مرۆفیان نووسیوه‌وه‌، ناگری و لیبان هه‌لده‌گه‌رپه‌ته‌وه‌. ئەو له‌ جیاتی ئەوه‌ی که‌ له‌م زه‌مه‌نی په‌هانگیریه‌دا باسی هه‌له‌کانی داگیرکاری و ده‌ست تپۆهرانی ئەمريکیه‌کان بکات له‌هه‌موو دنیا، تازه‌ به‌ تازه‌ دیت، پرۆژه‌يه‌کی سه‌ده‌کانی ناوه‌راست دینئ و ده‌یه‌وی دووباره‌ ئازادیه‌کانی پئ کۆپله‌ بکاته‌وه‌. میژووش خه‌سه‌له‌تیکی هه‌یه‌ نه‌ شتی لئ ون ده‌بی و نه‌ رحه‌م به‌ که‌سیش ده‌کات.

خۆياندا بوون به‌ دوو کوتله‌ی جیاواز له‌سه‌ر شیوازی نووسینی به‌نده‌کانی مافی مرۆف، هه‌رچی کوتله‌و بلۆکی یه‌کیی سۆڤیه‌ت بوو، پینانوابوو هه‌تا سه‌رجه‌م بیکاری و کیشه‌ ئابوورییه‌کان چاره‌سه‌ر نه‌کرئ باس کردن له‌ ئازادی راده‌برین و بیروباوه‌ر هه‌یچ گرنگیه‌کی نییه‌، به‌لام رۆژئاوايه‌کان و ئەمريکیه‌کان پینانوابوو دابینکردنی کار زیاتر په‌یه‌وندی به‌خودی تاکه‌وه‌ هه‌یه‌و خۆی ده‌بی چاره‌سه‌ری بکات، به‌لام به‌ مه‌رجی سه‌رجه‌م ئازادیه‌ی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی و رۆشنیبرییه‌کانی بدریتی، تا شوونی ته‌عییر له‌ پیداوایسیه‌یه‌کانی خۆی و به‌رگری له‌سه‌روه‌رییه‌کانی بکات. ئەوان پینانوابوو که‌ (جاری سه‌ربه‌خۆیی) پرۆتۆکۆلیکی ئاماده‌کراوی ئەمريکی بوو له‌ دواي سه‌ربه‌خۆیی ئەمريکا سالی (١٧٧٦) نووسراو کرایه‌ بنه‌مایه‌کی به‌هیزی پاراستنی مافه‌کانی مرۆف و پيشکه‌وتنی ئەمريکا باشترین نمونه‌و به‌لگه‌ی بۆ پشتگیری کردنی رابوژچوونه‌کانیان له‌و دانستانه‌دا، چونکه‌ به‌ناسین و پیداه‌کردنی مافه‌ بنه‌ره‌تیه‌ سیاسییه‌کان وه‌کو ده‌سه‌لاتی قانون، یه‌کسانی به‌رامبه‌ر یاسا، پاراستنی سه‌روه‌ری نه‌ته‌وه‌کان، جیاکردنه‌وه‌ی ده‌سه‌لاته‌ ده‌وله‌تیه‌یه‌کان له‌ هه‌ندئ ده‌سه‌لاتی پیاوه‌ ئاینیه‌کان... هتد ده‌توانرئ ده‌وله‌تیکی مۆدیرنی

دواي ئەوه‌ی که‌ له‌جه‌نگی جیهانی دووم نزیکه‌ی (٦٠) ملیۆن مرۆف کوژران و به‌سه‌دان ملیۆن ژن و مندال و پیرو په‌که‌وته‌ پرۆشکی شه‌ره‌که‌ گرتیانیه‌وه‌، دواي ئەوه‌ دیکتاتۆریکی وه‌کو (هیتله‌ر) له‌شه‌ردا دۆراو به‌ره‌يه‌کی نوئ خواز درنیان به‌ تاریکی سه‌رده‌م دا، له‌سه‌رۆژی ١٠-١٢-١٩٤٨، له‌کۆشکی (شاییدا) ی پاريس جارنامه‌ی مافه‌کانی مرۆف ئاشکراو بلاوکرایه‌وه‌. ئەم جارنامه‌یه‌ ئەگه‌رچی ریکه‌وتنی نیوان ده‌وله‌ته‌ ئه‌وروپی و زیان لیکه‌وتوه‌وه‌کان بوو، به‌لام هه‌ولیکی (جدی) و باشبوو بۆ ئەوه‌ی جاریکی دیکه‌ درنایه‌تی و به‌ره‌رپتی یه‌کی تر له‌ جیهان روو نه‌داته‌وه‌. ئەوان کاتی که‌ فۆرمیله‌ی ئەو جارنامه‌يه‌یان ده‌کرد بیران له‌وه‌ کردبۆوه‌ که‌ پێویسته‌ له‌مه‌و به‌دوا جیهانی نوئ له‌سه‌ر بناغه‌ی ئازادی و ریزگرتنی مافه‌کانی مرۆف و یه‌کسانی نیوان ده‌وله‌تان دابمه‌زری. ده‌بی کیشه‌و ناکۆکیه‌کانی نیوان گه‌لان و ده‌وله‌تان به‌ریگه‌ی گفتوگۆ و دبلۆماسیه‌ت چاره‌سه‌ر بکریت. پيش ئەوه‌ له‌ سالی ١٩٤٥ نوینه‌ری (١٥) ده‌وله‌تی جیهان له‌ شاری (سانفرانسيسکو) ریکخراوی نه‌ته‌وه‌يه‌کگرتوه‌کانیان پیکپینا، له‌ پیناو پاراستنی ئەوه‌ی نوئ له‌ به‌لای جه‌نگ و کاوکاری. کاتی که‌ ویستیان به‌رنامه‌و هه‌له‌یه‌کان کارکردن بۆ ئەو ریکخراوه‌ دابین، ده‌وله‌ته‌ براوه‌کان له‌ناو

# به‌ره‌ی تورکه‌مانی چاوگی ئازاوه‌يه‌

## سباح مه‌جید که‌رکوکي

په‌رستی ( قۆپنلوه‌ ئەنادۆلی یه‌کان ..) ئەده‌بیاتی حکومه‌تی تورک و ژه‌نه‌راله‌ تورکه‌کانیان کرد به‌ به‌رنامه‌ی کاری حزبی خۆیان، ئەوان نه‌ک جاریک چه‌نده‌ها بی شه‌رمانه‌ له‌ گفتوگۆو کۆبونوه‌وه‌کانیاندا خاکی کوردستانیان به‌ به‌شیک له‌خاکی تورکیا داناه‌وه‌ خه‌لکی کوردیشیان به‌ تورکی شاخی نیوزه‌ند کردوه‌، له‌راستیدا ئەوه‌ به‌رنامه‌ی عوسمانیه‌کان و ئەتاتورکه‌کانه‌ که‌ به‌میرات بۆ ئیستای ئەم حزبه‌ ماوته‌وه‌.. دواي رووخانی رژیمی به‌عس و گه‌رانه‌وه‌ی کورد بۆ زیندی باب و باپیرانیان له‌ که‌رکوک، دواي هه‌لبژاردنی شه‌اره‌وانی یه‌کان و هه‌لبژاردنی ده‌ستور، ئەو حزبه‌ تورکه‌مانیه‌یه‌و پاشا کۆنه‌ په‌رسته‌کانیان له‌ تورکیا ته‌واو نیه‌گه‌ران بوون له‌ هه‌یزو توانای سیاسی کورد، بۆیه‌ دیسانه‌وه‌ که‌وتنه‌ پلان گێزان و ناکۆکی دروست کردن له‌نیوان کوردو عه‌ره‌به‌کانی ناوچه‌که‌ هه‌ر جاره‌ی کیشه‌يه‌کیان دروست ده‌کرد له‌ قه‌زای دوز و ته‌له‌فهر و هه‌ندئ ناحیه‌و گوندی ده‌وره‌ی که‌رکوک، خۆیان کرد به‌نزیکتترین و دلسۆزترین دۆستی باله‌ ئازاوه‌ گێره‌که‌ی سه‌درو چه‌نده‌ها کۆرو کۆبونوه‌یه‌یان بۆ سازکردن له‌ که‌رکوک.

به‌پێی بۆچونی هه‌ندئ خه‌لکی شه‌اره‌زای سیاسی ئەم کۆمه‌له‌ جاسوسه‌ گومانی ریک که‌وتنیکی نه‌ینیان لئ ده‌کریت له‌گه‌ل په‌وتی سه‌درو بۆ زیادکردنی ژماره‌ی عه‌ره‌بی هاوردده‌ له‌ شاری که‌رکوک و هاندان و پشتگیری کردنی

هه‌ر له‌دواي راپه‌رینه‌ مه‌زنه‌که‌ی به‌هاری سالی ١٩٩١ وه‌ به‌تایبه‌تیش دواي رزگار کردنی شاری که‌رکوک خۆشه‌ویست ده‌وله‌ته‌کانی ناوچه‌که‌ هه‌لوئسته‌يه‌کیان کردوو که‌وتنه‌وه‌ بووژانسه‌وه‌ی په‌یه‌نده‌یه‌کانی نیوانیان بۆ شکست هینان به‌ ئارمانجه‌ دوورو نزیکه‌کانی ئەو راپه‌رینه‌، چه‌نده‌ها کۆبونوه‌ی نه‌پتی یان به‌ست بۆ چۆنیه‌تی گه‌لاله‌کردنی پرۆژه‌يه‌کی مخابه‌راتی وا که‌رێگا له‌سه‌ر به‌خۆیی و ئازادی یه‌کجاره‌کی خه‌لکی کوردستان بکریت. سه‌ره‌تا ده‌ستیان کرد به‌ دروست کردنی هه‌ندئ حزبی سیاسی شوڤینی و ئیسلامی و ئیجا پشتیوانی دارایی و لۆجیستیان کردن هه‌تا گه‌وره‌تر بین و کۆسپ و ته‌گه‌ره‌ له‌به‌رده‌م حکومه‌ت و په‌رله‌مانی کوردی دروست بکه‌ن.. دواتر شه‌ری جۆراو جۆری ناوخۆیان بۆ کورد دروست کرد، ره‌وشه‌که‌یان ته‌واو لی ئالۆز کرد.. به‌وه‌شه‌وه‌ نه‌وه‌ستان هه‌رجار ناجاری هه‌زیی سه‌ریازییان ده‌کرده‌ سه‌ر کوردستان به‌بیانوی گه‌ران به‌دواي تیۆرستان دا. سه‌ره‌رای هه‌موو ئه‌وانه‌ش سوودیان له‌ که‌م ئەزمونی کورد و ئابلقه‌ی ئابووری سه‌ر عیراق بینی و له‌ریگی هه‌ندئ خه‌لک و حزب و ریکخراوی جاسوسی و ره‌گه‌ز په‌رستییه‌وه‌ ده‌ستیان کرد به‌کرینی خه‌لک و ناووس کرینیان، له‌ناو ئەو هه‌موو حزبانه‌دا ( به‌ره‌ی تورکه‌مانی ) که‌ میرات گری ئەتاتورک و ئەندامی ده‌زگای ( میت ای تورکین خۆیان کرد به‌که‌وا سوری به‌ر له‌شکرو فیکری نه‌ته‌وه‌